

دولت و رشد اقتصادی در چشم انداز اقتصاد ایران

نقش دولت و بنگاه ها در استراتژی خروج از رکود
(نتایج دو مطالعه تجربی)

حسن درگاهی

دانشیار دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی
دانشگاه شهید بهشتی

اسفند ماه ۱۳۹۲

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

فهرست مطالب

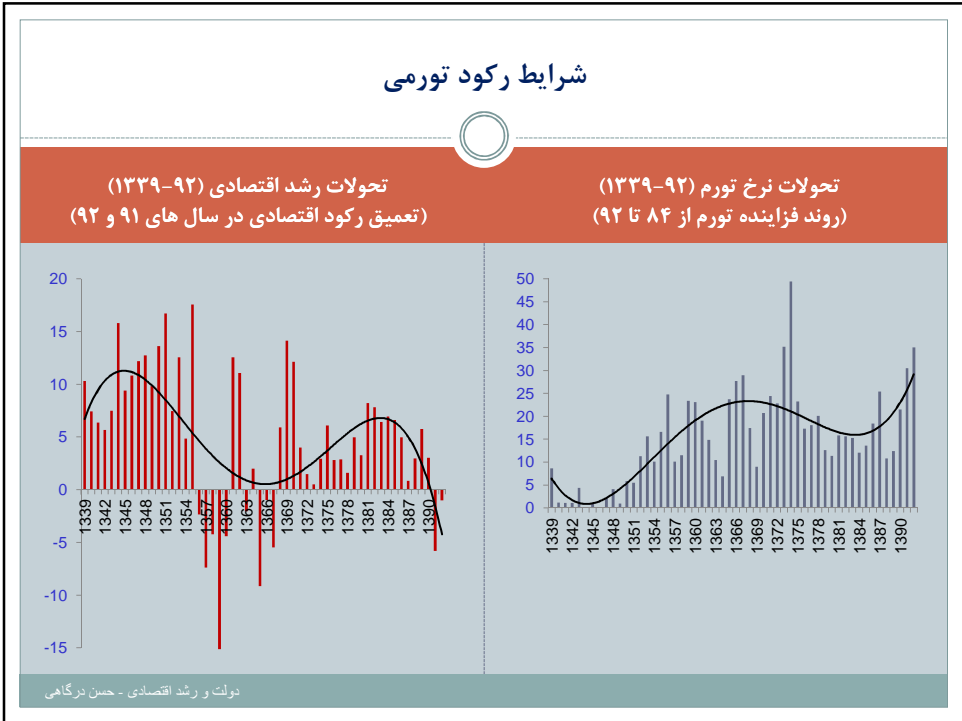
- مقدمه: تعیین کننده های رشد
- بخش اول: تحولات متغیرهای مهم اقتصاد کلان
- بخش دوم: نقش دولت در رشد اقتصادی
- بخش سوم: نقش بهره وری بنگاه های اقتصادی
- جمع بندی: ملاحظات کلان (دولت) و خرد (بنگاه ها) و تأملی بر اقتصاد مقاومتی

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

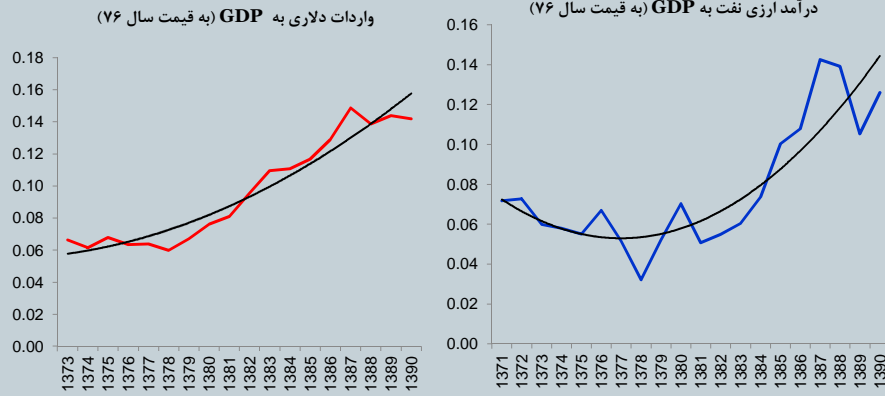
مقدمه:	
عوامل مؤثر در فرایند پیچیده رشد اقتصادی	
بهره وری منابع	موجودی منابع
<ul style="list-style-type: none"> ○ مکانیزم تخصیص منابع: نقش دولت و بازار ○ سیاست های اقتصادی و محیط اقتصاد کلان ○ بازارهای مالی: تجهیز و تخصیص منابع مالی ○ تجارت خارجی ○ قوانین و چارچوب های حقوقی و قضایی ○ ثبات و امنیت سیاسی ○ رشد دانش و فناوری (تولید، انتقال، جذب) ○ ارتقاء مهارت ها ○ عملیات بنگاه ها و رقابت پذیری ○ 	<ul style="list-style-type: none"> ● سرمایه فیزیکی ● سرمایه انسانی ● سرمایه فرهنگی و اجتماعی ● سرمایه طبیعی و جغرافیایی
دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی	

رشد اقتصادی در گرو تعامل صحیح سه نهاد	
● دولت:	
<p>وظیفه دولت فراهم کردن عدالت و محیطی مساعد برای توسعه از طریق برقراری حاکمیت قانون، تنظیم قوانین و مقررات لازم، توسعه زیرساخت های نهادی و فیزیکی، تولید کالاهای عمومی و تضمین حمایت اجتماعی و حقوق مدنی است.</p>	
● بخش خصوصی:	
<p>وظیفه بخش خصوصی فراهم کردن مبانی رشد و توسعه اقتصادی از طریق ایجاد اشتغال و درآمد، تولید و تجارت، توسعه منابع انسانی، ارائه خدمات و طراحی و به روز رسانی مستمر استانداردها و هنجارهای مربوط به بنگاه ها می باشد.</p>	
● جامعه مدنی:	
<p>وظیفه جامعه مدنی نیز فراهم کردن آزادی، برابری، مسئولیت پذیری و ابراز وجود از طریق سازماندهی و آموزش، بسیج گروه ها برای مشارکت در زندگی اقتصادی و اجتماعی و تسهیل تعاملات سیاسی و اجتماعی است.</p>	
دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی	

مشخصه های اقتصاد کلان ایران و چشم انداز سال ۹۳

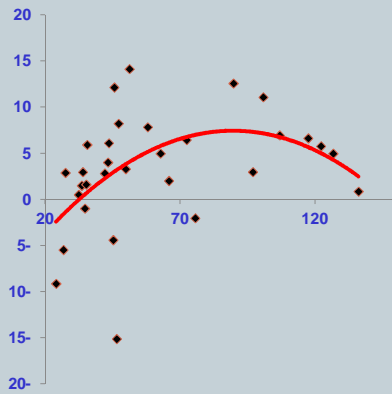
افزایش وابستگی تولید به درآمدهای نفتی و واردات

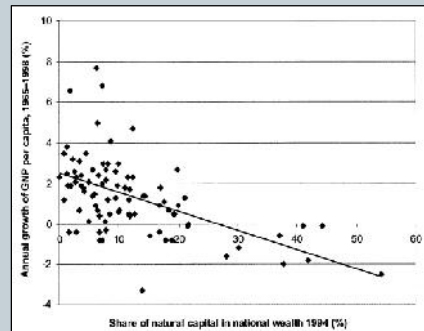
دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

نفت و رشد اقتصادی

رابطه \cap معکوس رشد اقتصادی و درآمدهای ارزی نفت (۸۹ - ۱۳۵۹)
(کاهش رشد اقتصادی با وفور درآمدهای نفتی)

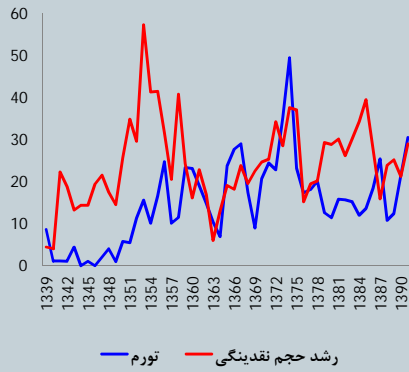
تناقض فراوانی
رابطه معکوس درآمد سرانه و سهم منابع طبیعی

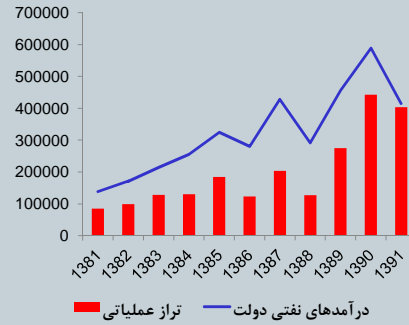
دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

سیاست پولی و مالی

تورم و رشد نقدینگی در اقتصاد ایران
(۱۳۳۹-۹۱)

رابطه تراز عملیاتی دولت و درآمدهای نفتی
(وابستگی هزینه های جاری دولت به نفت)

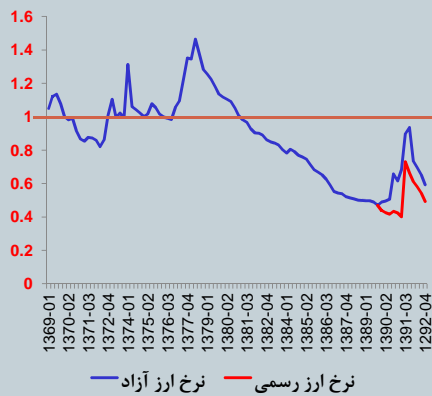

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

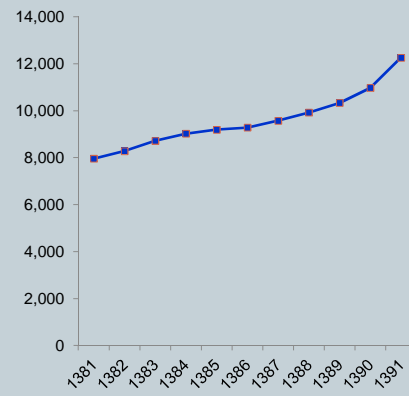
$e = \frac{P^* \cdot E}{P}$: نسبت شاخص قیمت خارجی به شاخص قیمت داخلی (نرخ ارز حقیقی)
 P^* : شاخص قیمت خارجی برحسب پول خارجی
 E : نرخ ارز اسمی (قیمت یک واحد پول خارجی برحسب پول داخلی)
 P : شاخص قیمت داخلی

نرخ ارز حقیقی (۱۳۶۹-۹۲)

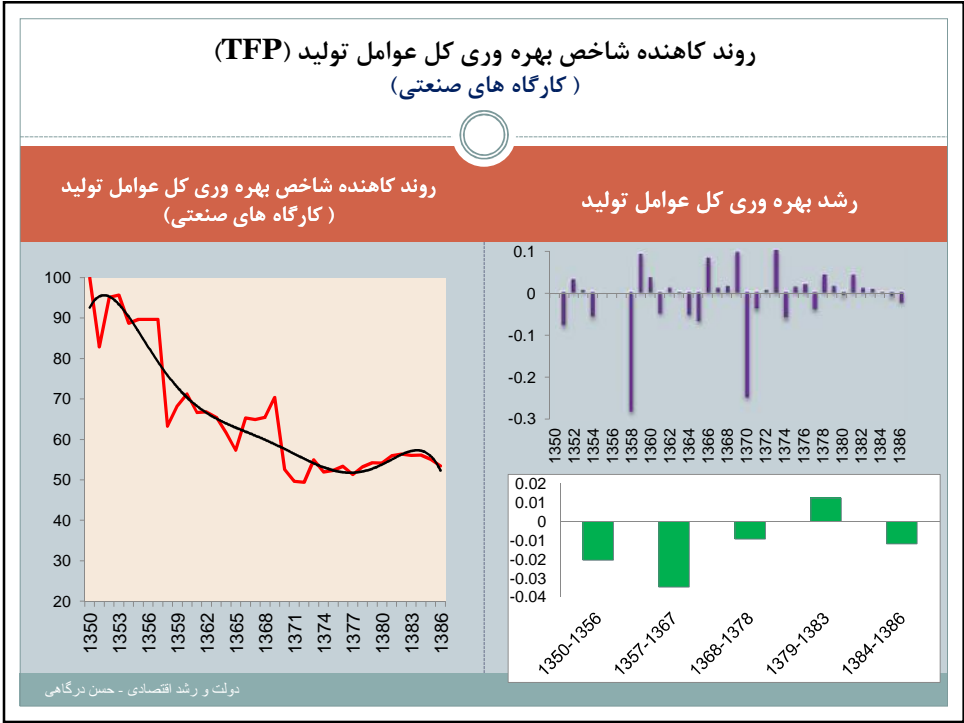
(کاهش رقابت پذیری در دهه ۸۰ زمینه ساز بحران ارزی ۹۱)

نرخ ارز رسمی

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

- ### ۱- مشخصه های اقتصاد کلان ایران: بخش واقعی اقتصاد
- روند کاهنده رشد اقتصادی علیرغم افزایش درآمدهای نفتی و کاهنده بودن رشد سرمایه گذاری خصوصی و دولتی
 - افزایش وابستگی تولید به درآمدهای ارزی نفت به مفهوم افزایش آسیب پذیری رشد اقتصادی از کاهش واردات
 - روند فزاینده اختلال زایی سیاست های اقتصادی دولت در سال های اخیر
 - افزایش شاخص ریسک در فضای کسب و کار
 - کاهش بهره وری کل عوامل تولید
 - افزایش شدید تراز عملیاتی بودجه دولت در سالهای اخیر به مفهوم افزایش وابستگی هزینه های جاری دولت به درآمد نفت
 - کاهش نرخ ارز حقیقی به مفهوم بدتر شدن فضای رقابت پذیری و در نتیجه افزایش وابستگی اقتصاد به واردات و تهدید تولید داخلی و همچنین صادرات غیرنفتی
- دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

مشخصه های اقتصاد کلان ایران: بخش پولی و مالی

- وجود تورم بالا در فضای بی ثبات اقتصاد کلان
- افزایش شدید حجم نقدینگی و تبدیل شدن آن به یک تهدید بالقوه بحران زا در بازار دارایی های مالی، در شرایط نبود فضای مناسب کسب و کار و نبود ابزار کافی برای مدیریت نقدینگی، به ویژه جذب سپرده های بلندمدت بانکی
- تشدید عدم توازن منابع و مصارف نظام بانکی و افزایش بدهی بانک ها به بانک مرکزی و محدودیت اعتبارات و توزیع نامناسب آن در فضای بنگاه داری بانک پایه
- آسیب پذیری بازار بورس در بازار ثانویه به جهت عدم توسعه بازار اولیه در تأمین مالی بنگاه ها
- هدفگذاری نامناسب نرخ ارز در چارچوب نظام ارزی ثابت مدیریت شده در دهه گذشته، به دلیل توان بانک مرکزی در دخالت بازار ارز به پشتوانه دارایی های خارجی، و در نتیجه کاهش رقابت پذیری اقتصاد

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

مشخصه های اقتصاد کلان ایران: جمع بندی

- **وضعیت نامطلوب رکود تورمی:**
 - تورم: ۳۰/۵ و ۳۵ درصد در سال های ۹۱ و ۹۲
 - رشد اقتصادی: ۵/۸- و ۱- درصد در سال های ۹۱ و ۹۲
- **علل:** ترکیب عوامل داخلی و خارجی
- **عوامل داخلی:** سیاست های اقتصادی، شوک های بزرگ و مدیریت ضعیف، برنامه های اجتماعی بلندپروازانه بدون تأمین منابع لازم (هدفمندی یارانه ها، مسکن مهر، سهام عدالت)، عدم توجه به سیاست های اقتصادی سمت عرضه
- **عوامل خارجی:** آثار و محدودیت های تحریم، به ویژه تحریم های نفتی و مالی
- این عوامل باهم به طور همسو عمل کرده است. یعنی وابسته شدن بیشتر اقتصاد به نفت در حوزه های تولید و بودجه دولت، باعث شد که تحریم ها اثرگذارتر باشد.

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

مشخصه های اقتصاد کلان ایران: چشم انداز ۹۳

- تورم مورد هدف بانک مرکزی: ۲۵ درصد
- پیش بینی رشد اقتصادی: حدود ۱ الی ۲ درصد
- **سیاست های مهم دولت:**
 - ✘ سیاست بودجه ای: تراز مالی دولت، محدودیت اجرای طرح های عمرانی
 - ✘ سیاست پولی انقباضی: کنترل تورم و ایجاد ثبات، محدودیت اعتبارات
 - ✘ سیاست قیمت انرژی: اجرای مرحله دوم هدفمندی یارانه ها
 - ✘ سیاست ارزی: افزایش قیمت دلار تا ۲۶۵۰ تومان و سپس حرکت به سمت یکسان سازی نرخ ارز در بک فرایند تدریجی

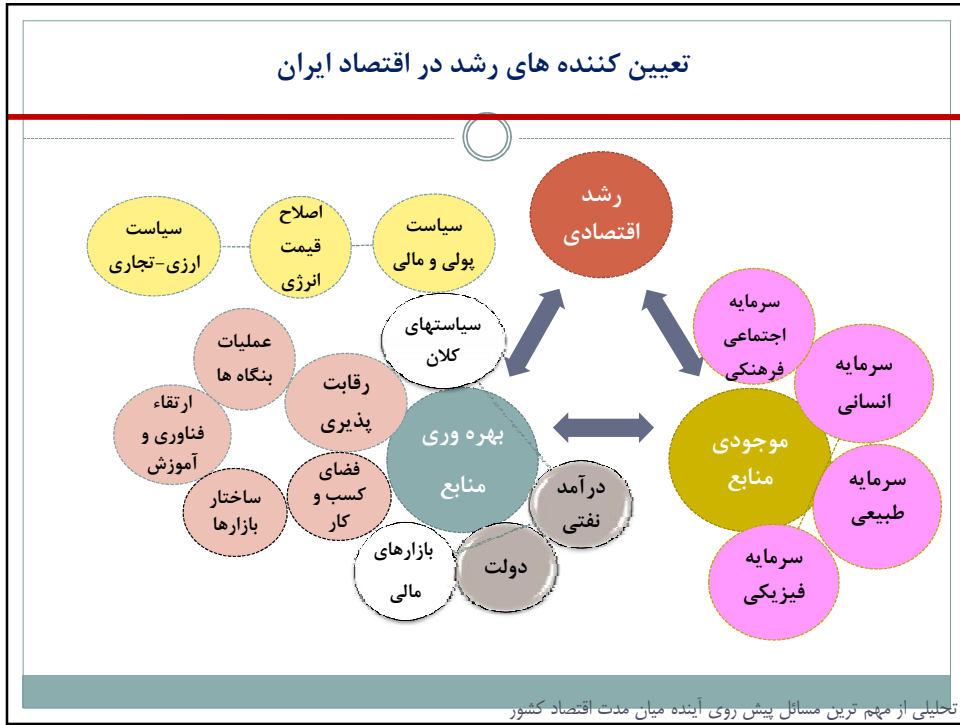
دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

آثارافزایش قیمت انرژی بر تولید و تورم (بدون اجرای سیاست جبرانی)

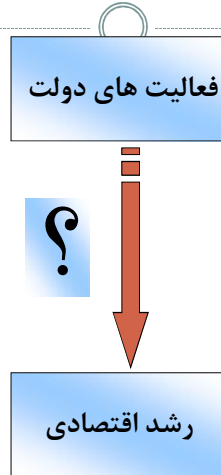
متغیر	رشد اقتصادی ()		رشد شاخص قیمت ()	
گزینه قیمت انرژی	گزینه الف	گزینه ب	گزینه الف	گزینه ب
1393	-0.82	-1.1	4.3	5.6
میانگین 93-97	-1	-1.5	1.6	1.8

گزینه الف (: 141101 میلیارد ریال)	گزینه ب (حداکثر درآمد: 206019 میلیارد ریال)
46 : 93 رشد سالانه 94 : 97 30	68 : 93 رشد سالانه 94 : 97 25

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

دولت و رشد اقتصادی

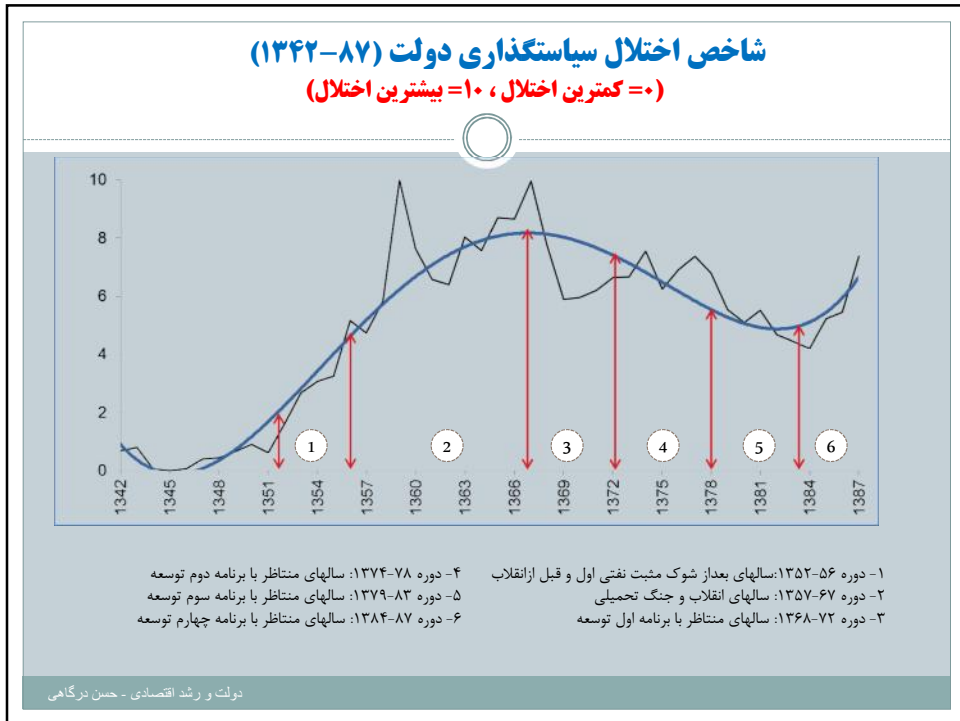
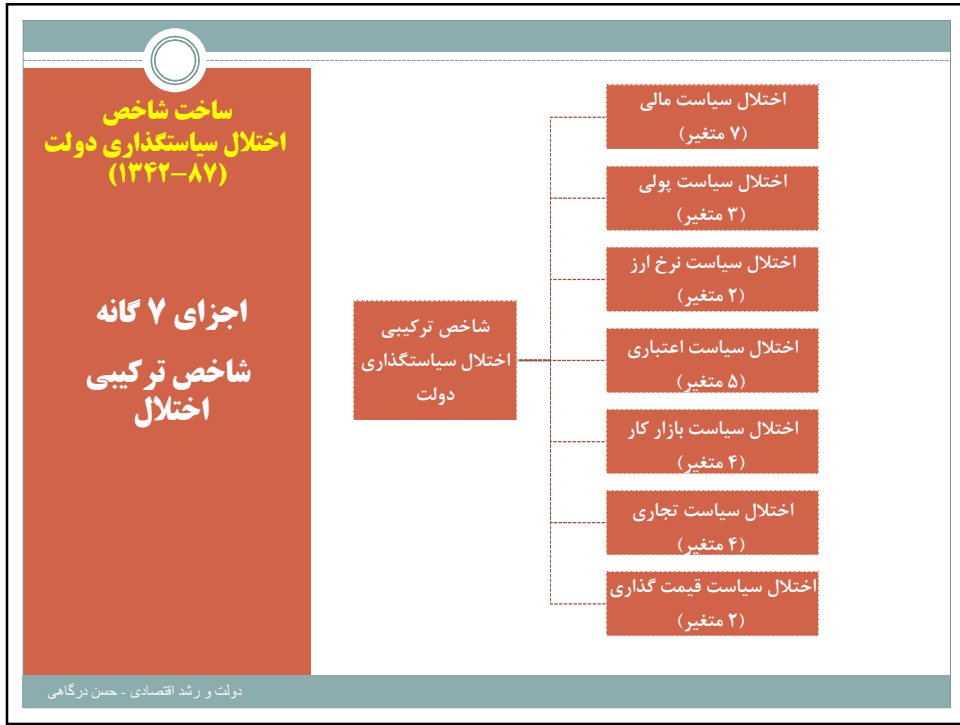

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

سه مکانیزم اثرگذاری دولت

- در تبیین اثر دولت بر رشد باید به تمامیت حضور دولت در اقتصاد توجه داشت که با سه مکانیزم خود را نمایان می‌سازد.
- **مکانیزم اول : بودجه عمومی**
هزینه‌های دولت بر اساس مقدار و ترکیب هزینه‌ها و همچنین چگونگی تأمین منابع مالی، اقتصاد را تحت تأثیر قرار می‌دهد.
- **مکانیزم دوم : سیاست‌گذاری دولت**
نقش دولت در تنظیم سیاست‌ها، قوانین و مقررات محیط قانونی، نهادی و حقوقی فعالیت‌های اقتصادی را شکل می‌دهد (دخالت‌های غیر بودجه‌ای).
- **مکانیزم سوم : مالکیت‌ها و تصدی‌های دولت**
ساختار اقتصادی را از جهت منابع تحت اختیار و حوزه فعالیت‌های بخش خصوصی تعیین می‌کند.

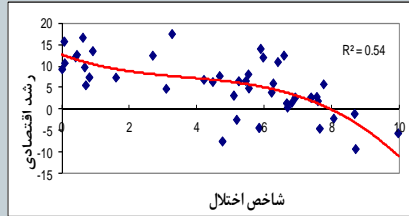
دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

رابطه شاخص اختلال و رشد اقتصادی

رابطه معکوس شاخص اختلال دولت با
رشد اقتصادی

اهمیت نسبی اجزای شاخص اختلال دولت

رابطه معکوس شاخص اختلال و رشد اقتصادی یک رابطه خطی نیست بلکه با افزایش اختلال زایی دولت از سطح متوسط (عدد ۵) میزان کاهندگی رشد اقتصادی به ازای افزایش یک واحد اختلال، بیشتر می شود.

ضریب اهمیت
نسبی (درصد)

نوع شاخص اختلال

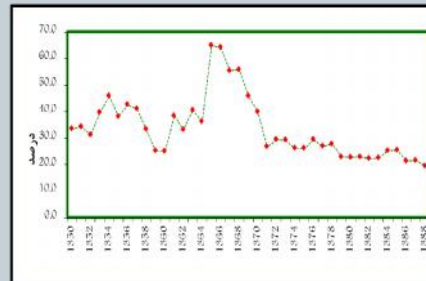
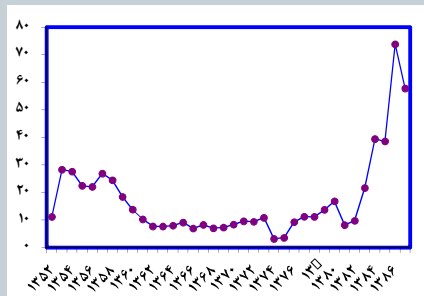
۲۶/۴	شاخص اختلال سیاست بانکی و اعتباری
۲۴/۶	شاخص اختلال سیاست مالی
۱۵/۴	شاخص اختلال سیاست پولی
۱۳	شاخص اختلال سیاست بازار کار
۱۱	شاخص اختلال سیاست تجاری و نرخ ارز
۱۰/۵	شاخص اختلال سیاست قیمت گذاری

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

شاخص بودجه عمومی و شاخص تصدی های دولت

فروش ناخالص شرکت های دولتی به ستانده
کل (درصد)

مخارج عمومی به تولید ناخالص داخلی

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

برآورد الگوهای رشد
با تأکید بر فعالیت های دولت

Variables	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8	Model 9
C	0.2158 (0.1249)	-	0.6211 (0.1590)	0.8957 (0.0840)	-	0.2366 (0.0833)	-	0.3646 (0.0414)	-
LGDP(-1)	-0.0309 (0.0115)	-0.0173 (0.0036)	-0.0712 (0.0161)	-0.1060 (0.0089)	-0.0025 (0.0005)	-0.0217 (0.0075)	-0.1150 (0.0233)	-0.0317 (0.0038)	-0.1234 (0.0058)
LOIL	0.0102 (0.0029)	0.0349 (0.0074)	0.0145 (0.0029)	0.0222 (0.0021)	0.0008 (0.0005)	-	0.0012 (0.0041)	0.0034 (0.0009)	0.1193 (0.0065)
LOIL^2	-	-0.0017 (0.0003)	-	-	-	-	-	-	-
LH	0.0252 (0.0095)	0.0148 (0.0031)	0.0395 (0.0125)	0.0647 (0.0080)	0.0049 (0.0017)	0.0062 (0.0049)	0.0665 (0.0154)	0.0171 (0.0030)	0.0640 (0.0115)
TOT-EXP	0.1070 (0.0223)	0.0548 (0.0077)	0.3686 (0.1921)	-	-	0.1756 (0.0570)	0.0820 (0.0368)	0.0123 (0.0071)	0.7548 (0.0688)
TOT_EXP^2	-	-	-0.5629 (0.3355)	-	-	-0.2921 (0.0935)	-	-	-
CON-EXP	-	-	-	0.8180 (0.1434)	-	-	-	-	-
CON-EXP^2	-	-	-	-1.8079 (0.3200)	-	-	-	-	-
INV_EXP	-	-	-	0.0671 (0.0397)	-	-	-	-	-
HUM-EXP	-	-	-	-	0.1798 (0.0260)	-	-	-	-
OTH-EXP	-	-	-	-	0.1571 (0.0203)	-	-	-	-
OTH-EXP^2	-	-	-	-	-0.7941 (0.1366)	-	-	-	-
BD_Y	-	-	-	-	-	-0.0899 (0.0283)	-	-	-
TAX-Y	-	-	-	-	-	-	7.0885 (2.4959)	-	-
TAX_Y^2	-	-	-	-	-	-	-63.0315 (35.91)	-	-
GOVDIST	-	-	-	-	-	-	-	-0.0029 (0.0002)	-
GOV_OWN	-	-	-	-	-	-	-	-	1.0875 (0.0200)
GOV_OWN^2	-	-	-	-	-	-	-	-	-0.0553 (0.0064)

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

نتایج برآورد معادلات رشد

• اثر درآمدهای دولت بر رشد اقتصادی

- درآمدهای نفتی بر رشد اقتصادی دارای اثر مثبت است. با این حال بر اساس ادبیات رشد مبتنی بر وفور منابع طبیعی، افزایش درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت در سالهای رونق نفتی از کانال‌های مختلف اقتصادی، سیاسی و اجتماعی می‌تواند بر رشد اثر منفی داشته باشد. نتایج نشان می‌دهد که ضریب درآمدهای نفتی اگر چه مثبت و معنادار است ولی افزایش آن در سالهای رونق نفتی بر رشد اثر کاهنده دارد.
- یکی از منابع تأمین مالی دولت درآمدهای مالیاتی است. این متغیر برخلاف درآمدهای نفتی تحت کنترل دولت است. برای بررسی اثر سیاست‌های مالیاتی دولت بر رشد اقتصادی در ایران، یک فرم غیرخطی از متغیر نسبت مالیات مستقیم به تولید ناخالص داخلی در معادله رشد در نظر گرفته شد. نتایج نشان می‌دهد که اثر مالیات مستقیم بر رشد اقتصادی تا سطح بهینه ای مثبت بوده ولی با افزایش آن از سطح مذکور منفی است.
- نحوه تأمین مالی هزینه‌ها بر رشد اقتصادی اثر می‌گذارد. افزایش مخارج دولت و تأمین آن از طریق کسری بودجه بر رشد اثر منفی دارد.

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

نتایج برآورد معادلات رشد

• اثر هزینه‌های دولت بر رشد اقتصادی

- رابطه U معکوس بین هزینه‌های کل دولت و رشد اقتصادی مورد تأیید قرار می‌گیرد. با فرض ثابت نگهداشتن سایر متغیرها، مقدار بهینه اندازه دولت در حوزه فعالیت‌های بودجه‌ای در اقتصاد ایران معادل ۳۳/۵ درصد است. نکته مهم آنکه اگرچه اندازه دولت در حوزه فعالیت‌های بودجه‌ای کوچکتر از اندازه بهینه است ولی مقدار شاخص اختلال دخالت‌های دولت در حوزه سیاست‌گذاری و تنظیمات بیش از متوسط است.
- در میان هزینه‌های دولت رابطه میان هزینه‌های عمرانی و رشد اقتصادی مثبت است و رابطه میان هزینه‌های جاری و رشد اقتصادی U معکوس است. از آنجا که اجزاء هزینه‌های جاری دولت اثرات متفاوتی بر رشد اقتصاد می‌گذارد آن را به دو جزء هزینه‌های جاری دولت در امور سرمایه‌انسانی و سایر امور تقسیم کردیم. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که رابطه مثبت معنادار میان هزینه‌های جاری دولت در امور سرمایه‌انسانی و رشد وجود دارد. در مقابل رابطه میان هزینه‌های جاری دولت در سایر امور و رشد اقتصادی به شکل U معکوس است.

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

نتایج برآورد معادلات رشد

- **اثر شاخص اختلال دولت بر رشد اقتصادی**
- نتایج حاکی از آن است که اثر اختلال ناشی از مداخلات سیاستگذاری دولت بر رشد اقتصادی در ایران منفی و معنادار است.
- **اثر شاخص تصدی های دولت بر رشد اقتصادی**
- تصدی های دولت در مراحل اولیه سبب بهبود کارکرد اقتصاد می شود و پس از آن به دلیل عدم کارایی بخش دولتی رشد اقتصادی کاهش می یابد. باید توجه داشت که در سالهای رونق نفتی اخیر روند شاخص تصدی های دولت به شدت فزاینده بوده است. بر اساس نتایج بدست آمده، مقدار بهینه شاخص تصدی های دولت با حذف اثر رونق نفتی، حدود ۱۷/۶ درصد محاسبه می شود. مقایسه مقدار بهینه با عملکرد شاخص در سال های اخیر نشان دهنده افزایش شدید حجم تصدی های دولت از سطح بهینه خود است.
- **نتیجه کلی:** نتایج به دست آمده نشان می دهد که دولت در فعالیتهای بودجه ای کمتر از مقدار بهینه و در فعالیتهای تصدی گری بیشتر از مقدار بهینه عمل می کند.

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

بررسی بهره وری بنگاه های اقتصادی ایران

بررسی عوامل توضیح دهنده بهره وری بنگاه های اقتصادی

- بهره‌وری کل عوامل تولید (TFP) معادل آن بخش از تولید یا ارزش افزوده در نظر گرفته می‌شود که توسط نهاده‌های تولید مثل نیروی کار، سرمایه، و ... قابل توضیح نیست.
- عوامل مؤثر بر بهره‌وری را می‌توان به دو دسته زیر تقسیم کرد:
- **الف) عوامل خرد** که می‌توانند بهره‌وری یک بنگاه را نسبت به بنگاه دیگر بهبود دهند و معمولاً در اختیار بنگاه هستند.
- **ب) عوامل کلان** که می‌توانند رفتار میانگین بهره‌وری بنگاه‌ها را در طول زمان تحت تأثیر قرار دهند. این عوامل برون‌زا بوده و خارج از کنترل بنگاه هستند.
- در این مطالعه تأثیر متغیرهای خرد در دوره ۱۳۸۶-۱۳۷۳ و متغیرهای کلان در دوره ۱۳۸۶-۱۳۵۰ به تفکیک رشته فعالیت در سطح کد دو رقمی ISIC بررسی می‌شود.

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

بررسی عوامل مؤثر در TFP بنگاه های اقتصادی

شاخص بی ثباتی اقتصاد کلان شاخص اختلال زایی دولت شاخص محیط کسب و کار	متغیرهای غیرقیمتی	عوامل کلان
نسبت قیمت جهانی به قیمت داخلی (برحسب پول داخلی)	متغیر قیمتی	
درآمد ارزی نفت	نفت	
درجه انحصار بازار اندازه بنگاه نوع مالکیت (خصوصی و دولتی) هزینه تحقیق و توسعه شاخص هایی برای تولید، انتقال و جذب دانش و فناوری صادرات سرمایه‌گذاری ترکیب نیروی کار ماهر و غیرماهر بنگاه		عوامل خرد

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

نتایج آمار توصیفی و مدل سازی رفتار بنگاه‌های بزرگ در سطح خرد

- بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ کمتر از بهره‌وری بنگاه‌های کوچک و متوسط است.
 - پراکندگی بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ کمتر از پراکندگی بهره‌وری در بنگاه‌های کوچک و متوسط است. این امر نشان می‌دهد که عوامل خرد قدرت محدودی در توضیح‌دهندگی رفتار بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ را داشته و رفتار این بنگاه‌ها به طور عمده تحت تأثیر عوامل کلان است.
 - در هیچ یک از رشته فعالیت‌های صنعتی تفاوت معناداری بین بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ خصوصی و دولتی مشاهده نمی‌شود. در ادبیات اقتصادی، در شرایط اقتصاد رقابتی است که تغییر مالکیت منجر به بهبود کارایی می‌شود.
- این موضوع موید این واقعیت است که ارتقای بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ نه با خصوصی‌سازی بلکه با آزادسازی اقتصادی و تجاری‌سازی این واحدها بدست می‌آید.

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

ادامه ...

- تغییر کیفیت نیروی کار و جذب افراد تحصیل کرده و ماهر منجر به افزایش کارایی نشده است.
- به جز صنایع مواد غذایی و آشامیدنی، در هیچ یک از رشته فعالیت‌ها صادرکننده بودن یک بنگاه بزرگ به معنای بیشتر بودن بهره‌وری آن بنگاه نسبت به سایر بنگاه‌هایی که صرفاً در بازار داخلی فعالیت می‌کنند، نیست. این امر نشان می‌دهد که صادراتی که بنگاه‌های داخلی انجام می‌دهند به دلیل مزیت در بهره‌وری کل عوامل نبوده است. مزیت رقابتی این بنگاه‌ها معمولاً به دلیل دستیابی به عوامل تولید ارزان بدست آمده است.
- بنابراین به نظر می‌رسد که بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ بیشتر تحت تأثیر شرایط اقتصاد کلان و سیاست‌های مداخله‌گرانه دولت است. بهبود عملکرد بنگاه‌های بزرگ، که با وجود تعداد کم، سهم بالایی از ارزش افزوده و اشتغال را دارند بسیار بیش از آنکه در گرو رفع مشکلات سازمانی بنگاه، ارتقا کیفیت مدیریت و کلا عوامل خرد باشد، تابع بهبود شرایط محیطی کسب و کار در وضعیت اقتصاد کلان است.

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

نتایج آمار توصیفی و مدل‌سازی رفتار بنگاه‌های کوچک و متوسط در سطح خرد

- بررسی عوامل موثر بر بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ به تفکیک نشان می‌دهد که عوامل خرد یا در واقع عوامل تحت اختیار بنگاه نمی‌تواند تفاوت بهره‌وری بنگاه‌های بزرگ را توضیح دهد. در صورتی که این نتیجه در ارتباط با بنگاه‌های متوسط و کوچک صدق نمی‌کند. به این معنی که عوامل خرد، که در اختیار بنگاه‌ها هستند، می‌توانند در بهره‌وری کل بین بنگاه‌ها تمایز ایجاد کنند.
- در مورد مالکیت، نتایج نشان می‌دهد که بهره‌وری بنگاه‌های متوسط خصوصی در رشته فعالیت‌های مواد غذایی و آشامیدنی، تولید محصولات کانی غیرفلزی، تولید فلزات اساسی، تولید وسایل نقلیه موتوری بیشتر از بهره‌وری بنگاه‌های متوسط دولتی است. لذا خصوصی‌سازی در این رشته فعالیت‌ها و در ضمن تنها برای بنگاه‌های با اندازه متوسط می‌تواند منجر به ارتقای بهره‌وری شود.

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

نتایج برآورد الگوی بهره‌وری کل صنعت در سطح کلان

- بهبود فضای کسب و کار منجر به افزایش بهره‌وری می‌شود.
- بی‌ثباتی شرایط اقتصاد کلان و سیاست‌های اختلال‌زای دولت تأثیر منفی بر بهره‌وری دارد.
- تغییرات درآمدهای نفتی، بهره‌وری صنایع وابسته به نفت (از کانال تأمین نهاده‌های وارداتی تولید و یا کانال قیمت محصول) را دچار بی‌ثباتی می‌کند. از جمله تبعات منفی استمرار شوک‌های نفتی مثبت، تضعیف بخش قابل تجارت اقتصاد است.
- بهره‌وری با عامل قیمت‌های نسبی یا نرخ حقیقی ارز رابطه مستقیم دارد. بنابراین تنظیم مناسب نرخ ارز اسمی به منظور جلوگیری از کاهش نرخ ارز حقیقی، همراه با اجرای سیاست‌های ضد تورمی ضروری است.

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

ادامه ...

- تأثیر اندازه بنگاه در بهره وری منفی است. با توجه به نوع شاخص مورد استفاده برای تبیین اندازه بنگاه (تعداد متوسط نیروی کار شاغل بنگاه ها) این نتیجه بیانگر آن است که افزایش نیروی کار در بنگاه های صنعتی منجر به افزایش بهره وری نشده است. بنابراین اگر سیاست اشتغال زایی دولت با سایر سیاست های توسعه فضای کسب و کار همراه نباشد، باعث کاهش بهره وری می شود.
- نتایج نشان می دهد که افزایش درجه انحصار منجر به کاهش بهره وری شده است.

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

ملاحظات سیاستی کلان

- کاهش سیاست های اختلال زای دولت و بهبود فضای کسب و کار
- کاهش انحصار و افزایش فضای رقابت و تقدم توسعه بخش خصوصی بر خصوصی سازی (انتقال مالکیت دولتی به خصوصی)
- کاهش فعالیت های رانت جویانه از طریق حذف تدریجی مزایای بخش عمومی (دولتی و شبه دولتی) در استفاده از منابع با قیمت ارزان و ایجاد فرصت های برابر برای بخش عمومی و خصوصی و همچنین حذف تدریجی سیاست های گزینشی در بازارها، به ویژه در مورد قیمت گذاری، و تبدیل آن به سیاست های حمایتی هدفمند و مشروط
- تقویت بازار سرمایه از طریق توسعه ابزارها و نهادهای لازم با هدف تسهیل رفع نیاز کوتاه مدت و بلندمدت منابع مالی بنگاه های بزرگ از طریق این بازار و بازتعریف رابطه مالی بین بنگاه های کوچک و متوسط با نظام بانکی

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

ملاحظات سیاستی کلان

- ایجاد ثبات در بودجه دولت و حداقل کردن اثر نوسانی درآمد حاصل از صادرات نفت بر مخارج دولت با احیای مکانیزم حساب ذخیره ارزی
- کاهش تدریجی وابستگی تراز عملیاتی بودجه به درآمدهای نفتی
- استفاده از منابع صندوق توسعه ملی برای تأمین مالی ارزی طرح‌های سرمایه‌گذاری
- اولویت صرف درآمد حاصل از صادرات نفت برای توسعه زیرساخت‌های مولد و پربازده، توسعه کیفی آموزش، ارتقای تحقیق و توسعه، انتقال فناوری و دانش فنی برای بنگاه‌های اقتصادی و ترویج فناوری
- اصلاح مدل کسب و کار بنگاه‌های بخش انرژی به منظور ارتقای کارایی منابع کشور و شفافیت و سلامت اداری

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

ملاحظات سیاستی کلان

- سیاست پولی معطوف به کنترل تورم در میان مدت، از طریق کنترل نقدینگی، به عنوان شرط لازم ایجاد ثبات
- ایجاد ثبات در نسبت قیمت‌های خارجی به داخلی (نرخ ارز حقیقی)، با تأکید بر تنظیم مناسب نرخ ارز اسمی و سیاست‌های ضد تورمی به منظور توسعه صادرات و کاهش وابستگی به واردات
- کاهش فقر و توسعه عدالت اقتصادی با رویکرد رفع فقر خانوارهای با سرپرست جوان از طریق رشد اقتصادی، بهبود فضای کسب و کار و ایجاد اشتغال درآمدزا و همچنین افزایش دسترسی به اعتبار به خصوص وام‌های خرد و همچنین رفع فقر خانوارهای با سرپرست مسن از طریق پوشش نظام تأمین اجتماعی
- تمرکز تدریجی سیاست‌های حمایتی دولت از گروه‌های مورد هدف در نظام تأمین اجتماعی و جلوگیری از توزیع فراگیر یارانه‌های نقدی و غیرنقدی

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

ملاحظات سیاستی خرد

- تأکید بر ارتقای بهره‌وری بنگاه‌ها به عنوان عامل مهم تولید در شرایط کمبود منابع و مهمترین عامل استراتژی خروج از رکود در چشم‌انداز اقتصاد ایران
- توجه به ارتقاء فناوری و آموزش (تولید، انتقال و جذب دانش فنی)
- تشویق بنگاه‌های بخش خصوصی به توسعه فرایندهای متکی به فناوری پیشرفته برای توسعه ظرفیت صادراتی
- توانمندسازی بنگاه‌های بزرگ و متوسط به منظور بهره‌جستن از صرفه‌مقیاس
- توسعه صادرات گرایبی و دسترسی به بازارهای جدید
- پیشرفته کردن عملیات داخلی بنگاه‌ها
- سازماندهی فعالیت‌های بنگاه‌ها در درون صنعت
- شیوه‌های تأمین مالی جدید

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

تأمین بر اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی یک اقتصاد بسته درون‌گرا نیست

- اقتصاد متکی به دانش و فناوری، عدالت‌بنیان، درون‌زا و برون‌گرا، پویا و پیشرو
- تأکید بر سیاست‌های کلی اصل ۴۴
- محور قراردادن رشد بهره‌وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد
- افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (به‌ویژه در اقلام وارداتی)، و اولویت‌دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی
- ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه‌ریزی برای ارتقای کیفیت و رقابت‌پذیری در تولید
- تشویق سرمایه‌گذاری خارجی برای صادرات، برنامه‌ریزی تولید ملی متناسب با نیازهای صادراتی، شکل‌دهی بازارهای جدید، و تنوع‌بخشی پیوندهای اقتصادی با کشورها به‌ویژه با کشورهای منطقه.
- افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد کشور از طریق:
 - توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان به‌ویژه همسایگان.
 - استفاده از دیپلماسی در جهت حمایت از هدف‌های اقتصادی.
 - استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای.

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

برداشت آزاد از اقتصاد مقاومتی: فرصتی بی سابقه برای اولویت دادن به اقتصاد

- در کشور همیشه سیاست بر اقتصاد مقدم بوده است.
- اوضاع اقتصادی هیچ وقت محدودیتی برای سیاست بشمار نیامده است.
- تا کنون هیچ آستانه تحملی برای شاخص های اقتصادی تعریف نشده است.
- به جهت اولویت سیاست تا کنون، تورم بالا، بیکاری بالا و رشد پایین دغدغه اول حاکمیت نبوده است.
- در ادبیات سیاسی ایران تا کنون قدرت سیاسی براساس قدرت اقتصادی تعریف نشده است.

بنابراین طرح موضوع اقتصاد مقاومتی را به درک جدید و عزم و اراده حاکمیت برای اولویت دادن به توسعه اقتصادی تلقی کنیم که در دنیای کنونی، اقتصاد قدرتمند شرط لازم قدرت سیاسی است.

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی

سخن آخر

آرزوی موفقیت
و تشکر از صبر و توجه عزیزان

دولت و رشد اقتصادی - حسن درگاهی